

«نسخه ویرایش شده و از پیش ارسال شده»

توزیع: عمومی
27 دیماه 1398 برابر با 17 ژانویه
2020
نسخه اصلی به زبان: انگلیسی

شورای حقوق بشر
جلسه چهل و سوم
پنجم اسفند الی یکم فروردین 1398 (24 فوریه - 20 مارس 2020)
دستور کار شماره 2
گزارش سالانه کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد
و گزارش‌های دفتر کمیساریای عالی و دبیر کل

وضعیت حقوق بشر در جمهوری اسلامی ایران

گزارش دبیر کل *

خلاصه

گزارش حاضر به موجب قطعنامه 74/167 مجمع عمومی ارایه شده است که در آن، مجمع عمومی از دبیرکل درخواست کرد گزارشی موقت از وضعیت حقوق بشر در جمهوری اسلامی ایران را در جلسه چهل و سوم خود به شورای حقوق بشر ارایه نماید. گزارش حاضر حاوی اطلاعاتی در مورد الگوها و روندها در این زمینه، پیشرفت‌های حاصل در اجرای قطعنامه 74/167 و توصیه‌هایی برای بهبود اجرای قطعنامه است.

* توافق شد گزارش حاضر به دلیل شرایط خارج از اراده تسلیم کننده آن، پس از تاریخ مقرر منتشر شود.

اول) مقدمه

1. گزارش حاضر به موجب قطعنامه 74/167 مجمع عمومی ارایه شده است که در آن، مجمع عمومی از دبیرکل درخواست کرد گزارشی موقت از وضعیت حقوق بشر در جمهوری اسلامی ایران را در جلسه چهل و سوم خود به شورای حقوق بشر ارایه نماید. گزارش حاضر حاوی اطلاعاتی است که تا زمان تکمیل آن در تاریخ 21 آبان 1398، از منابعی شامل دولت جمهوری اسلامی ایران، سازمان های غیردولتی و رسانه‌ای و افراد مصاحبه شده به وسیله دفتر کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد از جمله قربانیان نقض حقوق بشر و خانواده ها و وکلای آنان جمع آوری شده است. این گزارش همچنین به مشاهدات نهادهای معاهده ای حقوق بشر و رویه های ویژه شورای حقوق بشر می پردازد.
2. از زمان انتشار آخرین گزارش دبیرکل به مجمع عمومی،¹ دولت همچنان به همکاری با کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد و سازوکارهای حقوق بشر سازمان ملل متحد ادامه داده است. در نوامبر 2019، هیاتی به سرپرستی دبیر ستاد حقوق بشر به طور فعال در بررسی وضعیت جمهوری اسلامی ایران در چارچوب دور سوم روند ادواری بازنگری جهانی شرکت کرد.
3. با وجود کاهش کلی اعدام ها پس از اصلاح قانون قتلچاق مواد مخدر در سال 2017، اجرای مجازات اعدام از جمله برای مجرمان کودک، همچنان ادامه داشته است. مقامات به تحمیل اتهامات منتسب به امنیت ملی و محکومیت طولانی مدت زندان علیه افرادی که ابراز مخالفت کرده اند، مانند مدافعان حقوق بشر، وکلا، فعالان حقوق کار، روزنامه نگاران و هنرمندان ادامه داده اند. کاهش تضمین محاکمه عادلانه نیز مشاهده شد. کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد همچنان گزارش هایی مربوط به شکنجه و بازداشت های خودسرانه و اطلاعات مربوط به تبعیض مداوم علیه زنان و دختران و اعضای اقلیت ها را دریافت می کند.
4. کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد گزارش هایی در مورد تأثیر تحریم های اقتصادی بر برخورداری از حقوق بشر دریافت کرده است. به نظر می رسد تحریم های نامبرده بر همه اقشار جامعه تأثیر گذاشته است و به خصوص به شکل نامتناسبی بر زنان، کودکان و افراد آسیب پذیر از جمله خانواده های کم درآمد، قربانیان حوادث طبیعی، مهاجران و پناهندگان فشار وارد می آورد.

دوم) مروری بر وضعیت حقوق بشر در جمهوری اسلامی ایران

الف) مجازات اعدام و حق محاکمه عادلانه

1. اجرای مجازات اعدام

5. دبیر کل از میزان بالای اعمال مجازات اعدام در جمهوری اسلامی ایران نگران است. طبق ماده 6 میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، دولت های عضو که مجازات اعدام را لغو نکرده اند فقط باید آن را برای جدی ترین جرائم اجرا کنند، که کمیته حقوق بشر به طور مداوم آن را جرایم مربوط به قتل عمدی تعبیر کرده است.² مجازات اعدام همچنان در موارد زنای محصنه و رابطه جنسی با همجنس با رضایت طرفین و برای جرایمی که دامنه آن مبهم است مانند افساد فی الارض اعمال می شود که به موجب آن به قضات اختیارات تفسیری گسترده ای اعطا می شود.
6. اطلاعات دریافتی توسط دفتر کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد نشان می دهد که در فاصله 11 دیماه 1397 الی 18 مهرماه 1398 مجازات اعدام برای حداقل 211 نفر اجرا شده است که 12 تن از آنها در ملا عام اعدام شدند. تعداد اعدام ها در این دوره در مقایسه با دوره قبل از اجرای قانون اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر سال 2017 به میزان قابل توجهی کاهش یافت، با این وجود تعداد کل اعدام ها همچنان بالا است و طبق گزارش ها تعداد اعدام ها در بازه زمانی فوق، در مقایسه با دوره مشابه سال 2018، بیست مورد بیشتر بوده است. در این مدت، 7 نفر به جرم محاربه یا افساد فی الارض اعدام شدند.

2. اعدام مجرمین کودک

7. در این باره که مجرمان کودک همچنان در معرض مجازات اعدام قرار دارند، نگرانی جدی وجود دارد. براساس میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی و کنوانسیون حقوق کودک، که جمهوری اسلامی ایران یکی از دولت های عضو آن است، اجرای

¹ A/74/273

² Human Rights Committee, general comment No. 36 (2018) on the right to life, paras. 5 and 35.

مجازات اعدام برای افراد محکوم به جرایمی که در سن زیر 18 سال مرتکب شده‌اند، مطلقاً ممنوع است. با این وجود، قوانین کیفری ایران سن ۹ سال قمری برای دختران و ۱۵ سال قمری برای پسران را برای مجازات اعدام در مواردی در نظر می‌گیرد که کودک برای جرایمی نظیر قتل یا زنا به قصاص یا اجرای حد محکوم شده است. در موارد قصاص، نزدیکترین بستگان مقتول (اولیای دم یا صاحبان حق) حق دارند متهم را ببخشند، به عنوان غرامت دیه بپذیرند یا مجازات اعدام درخواست کنند. دولت متذکر شده است که سیاست عمومی آن تشویق به مصالحه بین بستگان نزدیک قربانی و متهم است و در صورت عدم استطاعت مالی خانواده متهم برای پرداخت دیه، کمک‌های نقدی تامین می‌کند.

8. در سال ۲۰۱۹، دو پسر ۱۷ ساله، که بنا بر گزارش‌های یکی از آنان دارای معلولیت ذهنی بوده است، اعدام شدند.³ اعدام این پسران با ادعای دولت مبنی بر اینکه مجرمان مورد ادعا در زمان اجرای مجازات اعدام بزرگسال بوده‌اند و نه کودک،⁴ مغایرت دارد. با وجود کاهش تعداد اعدام‌ها در مقایسه با سال ۲۰۱۸، هنگامی که حداقل هفت کودک مجرم اعدام شدند،⁵ دست‌کم ۹۰ کودک مجرم در زمان تهیه گزارش حاضر در انتظار مجازات اعدام بسر می‌برند که چند نفر آنها در معرض اعدام قریب‌الوقوع هستند.⁶

9. طبق ماده ۹۱ قانون مجازات (اسلامی)، اگر قاضی به این نتیجه برسد که مجرم کودک ماهیت جرم انجام شده را درک نکرده است و یا در رشد و کمال عقل وی شبهه وجود داشته باشد، می‌تواند او را از مجازات اعدام معاف کند.⁷ همانگونه که دبیر کل پیش از این خاطر نشان کرده است، سازوکارهای حقوق بشر سازمان ملل متحد نقائص قابل‌توجهی را در ماده ۹۱ قانون مجازات اسلامی و اجرای آن را متذکر شده‌اند.⁸ یک دغدغه مشخص این است که اجرای ماده 91 تماماً به اختیار و صلاحیت قاضی پرونده واگذار شده است⁹ و قاضی می‌تواند جهت تعیین کامل یا ناقص بودن رشد عقلی کودک متهم تصمیم بگیرد که تقاضای ارزیابی پزشکی قانونی را انجام دهد یا خیر و زمان انجام آن ارزیابی را تعیین کند که گاه سال‌ها پس از ارتکاب جرم ادعایی انجام می‌شود،¹⁰ و یا از هر روش دیگری که صلاح می‌داند استفاده کند. علاوه بر این، قانون مجازات اسلامی تعریف واضحی برای «عدم درک ماهیت جرم انجام شده» و معیارهای مشخصی برای تعیین ناقص بودن «رشد و کمال عقل» مشخص و تعیین نکرده است که این خود موجب افزایش امکان تصمیم‌گیری‌های خودسرانه می‌شود.¹¹

3. حق محاکمه منصفانه

10. دبیر کل از گزارشات حاکی از موارد محرومیت متهمان از حق محاکمه عادلانه نگران است، از جمله در مواردی که افراد متهم به جرایم قابل مجازات با اعدام هستند. کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد گزارش‌های متعددی از عدم دسترسی متهمان به وکیل و عدم اطلاع متهمان و نیز وکلای ایشان از اتهامات وارده، دستگیری و بازداشت بدون اتهام و محکومیت براساس اعتراضات تحت شکنجه دریافت کرده است. کارگروه بازداشت‌های خودسرانه در 9 سپتامبر 2019 به این نکته اشاره کرد که اطلاعاتی در مورد بازداشت‌های خودسرانه در رابطه با جمهوری اسلامی ایران دریافت کرده است که الگوی دستگیری و پیگیری دادرسی آن‌ها مطابق با تضمین روند دادرسی بین‌المللی از جمله حق محاکمه عادلانه نبوده‌اند.¹²

11. تغییرات اخیر گزارش شده مبنی بر اصلاح الزام نیاز به جلسه استیناف حضوری موجب نگرانی است. طبق ماده ۴۵۰ قانون آئین دادرسی کیفری، حضور متهم در طول فرآیند استیناف تنها در موارد مجازات‌های خیلی جدی لازم است. با این حال، در ماه مه ۲۰۱۹ به دلیل ظرفیت محدود رسیدگی به درخواست‌های حضوری استیناف، قوه قضائیه اصلاحیه‌ای را معرفی کرد که بر مبنای آن تصمیم‌گیری درباره حضور متهم در جریان دادرسی منوط به تصمیم دادگاه استیناف خواهد بود. در ژوئیه ۲۰۱۹، مقام رهبری اجازه اجرای این تغییر را داد، هر چند که این اصلاحیه هنوز به تصویب مجلس نرسیده است.¹³ دولت خاطر نشان کرد که این اصلاحیه برای تسریع روند دادرسی پیشنهاد شده است.

³ A/74/273, para. 10.

⁴ A/HRC/40/67, para. 56.

⁵ A/74/273, para. 9.

⁶ Ibid., para. 7.

⁷ A/HRC/40/67, para. 60.

⁸ A/74/273, para. 8; CRC/C/IRN/CO/3-4; and A/HRC/40/67, sect. III.E.

⁹ See CRC/C/IRN/CO/3-4; and A/HRC/40/67.

¹⁰ A/HRC/40/67, para. 64.

¹¹ See A/HRC/40/67.

¹² A/HRC/WGAD/2019/33, para. 72.

¹³ See <https://snn.ir/003Gkr> (in Farsi).

12. در ماه مه ۲۰۱۹، اصلاحیه‌ای برای قانون آئین دادرسی کیفری پیشنهاد شد که هرگونه دسترسی به نماینده قانونی متهم را به مدت ۲۰ روز برای کسانی که متهم به جرایم امنیت ملی، تروریسم یا فساد هستند ممنوع می‌کند.¹⁴ در سپتامبر ۲۰۱۹، کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس این اصلاحیه را پذیرفت اما هنوز به تصویب مجلس نرسیده است.¹⁵

13. ماده 14 میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی تصریح می‌کند هر کس حق دارد وادار به شهادت علیه خود یا اعتراف به گناه نشود، و ماده 7 استفاده از شکنجه یا رفتارهای خشن و ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیر آمیز را منع می‌کند. با این حال، همانطور که در گزارش‌های قبلی دبیرکل ثبت شده است، اعترافات اجباری اغلب به عنوان اساس محکومیت‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد.¹⁶ علاوه بر این، این اعترافات گاهی در تلویزیون دولتی پخش می‌شوند.¹⁷ گزارش‌هایی مبنی بر ارایه لایحه‌ای به مجلس برای منع پخش چنین اعترافات توسط رسانه‌های دولتی و مقامات در حین فرآیند قضایی بسیار دلگرم‌کننده است.¹⁸ دولت در اظهارات خود در گزارش حاضر، اظهار داشته است طبق اصل 38 قانون اساسی و اصل 578 قانون مجازات اسلامی، استفاده از شکنجه مطلقاً ممنوع است.

4. بازداشت خودسرانه افراد دوتابعیتی و اتباع خارجی

14. نگرانی‌های مداوم در مورد وضعیت افراد دوتابعیتی و اتباع خارجی وجود دارد که در تاریخ ۱۲ نوامبر همچنان در جمهوری اسلامی ایران زندانی هستند، از جمله کامران قادری، رابرت لوینسون، سیامک نمازی، باقر نمازی، شیائو وانگ و نازنین زاغری راتکلیف. احمدرضا جلالی، شهروند ایرانی-سوئدی که در اکتبر سال 2017 به اتهام جاسوسی محکوم به اعدام شد، بنا به گزارش، در تاریخ 29 ژوئیه 2019 به مدت 10 روز به مکان نامعلومی منتقل و سپس به زندان اوین بازگردانده شد. در آن زمان، بنا بر گزارش‌ها، او مجبور شد به جرایم ادعایی بیشتری اعتراف کند. آقای جلالی به همراه سایر افراد دوتابعیتی و اتباع خارجی، از جمله آقای قادری، از معالجه پزشکی نسبت به شرایط وخیم سلامتی محروم شده‌اند.¹⁹ دولت در اظهارات خود در مورد گزارش حاضر، اظهار داشت که به همه این افراد دسترسی به معالجه درمانی مناسب در زندان و در صورت لزوم در خارج از زندان فراهم شده است. دولت همچنین خاطرنشان کرده است که در زمینه ناپدید شدن آقای لوینسون تحقیقاتی را آغاز کرده است.

15. اگرچه مقامات دو تبعه استرالیایی را در ۵ اکتبر ۲۰۱۹ آزاد کردند، اما چهار مورد جدید از بازداشت افراد دوتابعیتی و اتباع خارجی در جمهوری اسلامی ایران از ماه مه ۲۰۱۹ گزارش شده است.²⁰ در اکتبر ۲۰۱۹، کارگروه بازداشت‌های خودسرانه خاطرنشان کرد که در طول تاریخ ۲۸ ساله خود، ۴۰ اظهار نظر در رابطه با جمهوری اسلامی ایران اتخاذ کرده است که این همه نشان‌دهنده یک مشکل سیستماتیک بازداشت خودسرانه در نظام مربوطه است.²¹

5. وضعیت فعالان محیطزیست

16. دبیرکل نگران ادامه بازداشت هشت نفر از فعالان محیطزیست مؤسسه‌ی حیات وحش میراث پارسیان در زندان اوین است.²² اگرچه اتهام سنگین «افساد فی الارض» که می‌تواند به صدور حکم اعدام منجر شود و علیه چهار نفر از آنان وضع شده بود برداشته شده است،²³ اما دو نفر با اتهام بیشتر تحصیل مال نامشروع مواجه هستند. این مساله به طور خاص نگران‌کننده است که یکی از این افراد به علت کسب درآمد حاصل از کار برای سازمان ملل متحد با این اتهام روبرو است. جلسات استماع همه پرونده‌ها در اکتبر

¹⁴ A/74/273, para. 12.

¹⁵ See https://rc.majlis.ir/fa/legal_draft/show/1061396 (in Farsi).

¹⁶ See A/73/299; A/74/273; and A/HRC/42/40.

¹⁷ A/74/273, para. 23.

¹⁸ See www.irna.ir/news/83541323/ (in Farsi); https://twitter.com/mah_sadeghi/status/1191325928942649345 (in Farsi); and www.al-monitor.com/pulse/originals/2019/11/iran-abolish-confessions-broadcast-state-tv-legislation.html.

¹⁹ See www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=24813&LangID=E; and www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=24572&LangID=E.

²⁰ See www.theguardian.com/australia-news/2019/sep/14/kylie-moore-gilbert-named-as-australian-british-academic-jailed-in-iran-since-2018; www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/iran/news/article/iran-situation-of-rol-and-marchal-q-a-from-the-press-briefing-16-oct-19; and www.reuters.com/article/us-mideast-iran-france/france-demands-iran-release-two-of-its-citizens-held-since-june-idUSKBN1WU2XZ.

²¹ See A/HRC/WGAD/2019/51.

²² A/74/273, para. 15.

²³ See <https://plus.irna.ir/news/83515698/> (in Farsi).

۲۰۱۹ به پایان رسید و در تاریخ ۱۲ نوامبر انتظار می‌رود حکم به زودی صادر شود. با این حال، فراهم شدن دسترسی به مراقبت‌های پزشکی، از جمله درمان خارج از زندان در یک مورد درخواست شده توسط مراد طاهیباز، موجب دلگرمی دبیر کل شده است.

(ب) وضعیت مدافعان و وکلای حقوق بشر

۱۷. بر اساس مقررات معیارهای حداقلی سازمان ملل متحد برای درمان زندانیان (مقررات نلسون ماندلا)، دولت‌ها مسئولند زندانیانی را که نیاز به معالجه یا جراحی تخصصی دارند به مؤسسات تخصصی یا بیمارستانهای غیرنظامی منتقل کنند^{۲۴} و کارکنان غیر پزشکی زندان حق ندارند تصمیمات بالینی را رد کنند یا نادیده بگیرند.^{۲۵} وضعیت مدافعان حقوق بشر بازداشت‌شده، از جمله گزارش‌هایی مبنی بر ممانعت مسئولین زندان‌ها از ارائه خدمات درمان پزشکی اضطراری به آرش صادقی، سعید شیرزاد و نرگس محمدی نگران‌کننده است.

۱۸. آقای صادقی، با وجود عفونت جدی بوجود آمده پس از جراحی مربوط به سرطان استخوان و پس از اینکه مسئولان او را پیش از موعد به زندان رجایی‌شهر بازگرداندند، هنوز از معالجات پزشکی تخصصی محروم است.^{۲۶} او قرار بود هر ماه از ماه ژوئن تا اکتبر ۲۰۱۹ در خارج از زندان تحت درمان قرار گیرد، اما مسئولان زندان مانع حضور وی در جلسات درمانی تنظیم شده برای وی شده‌اند. گفته می‌شود یکی از دست‌هایش تغییر رنگ داده و بی‌حرکت شده است و پزشکان او هشدار داده‌اند که در صورت توقف درمان، سرطان وی ممکن است گسترش یابد. دولت این ادعاها را رد کرده و شرح مفصلی از معالجات تخصصی پزشکی فراهم شده برای آقای صادقی برای درمان سرطان او، از جمله در نوامبر ۲۰۱۹، ارائه داده است اما اشاره‌ای به وضعیت عفونت او نکرده است. آقای شیرزاد، یکی از فعالان حقوق کودک که در زندان رجایی‌شهر در حبس به سر می‌برد نیز از درمان پزشکی لازم برای بیماری‌های حاد کلیوی و چشمی و اجازه درمان در خارج از زندان محروم بوده است. دولت اعلام کرده آقای شیرزاد برای درمان پزشکی از مرخصی استعلاجی استفاده کرده و در اکتبر ۲۰۱۹ به زندان بازگشته است. بنا بر گزارش‌ها، خاتم محمدی نیز که در زندان اوین دوران حبس را می‌گذراند، از دسترسی به درمان‌های پزشکی محروم بوده است.^{۲۷} او همچنین از اوت ۲۰۱۹ از تماس و دیدار با فرزندان محروم بوده است. دولت خاطر نشان کرده که نامبرده به درمان پزشکی در زندان دسترسی داشته است.

۱۹. در ۸ اکتبر ۲۰۱۹، دو مدافع حقوق بشر زندانی در زندان اوین، محمد حبیبی و فرهاد میثمی، نامه‌ای سرگشاده درباره جزئیات محدودیت‌های اعمال‌شده علیه بازداشت‌شدگان توسط مدیر جدید زندان که مغایر با قوانین و مقررات زندان‌های ایران است را منتشر کردند. این محدودیت‌ها عبارتند از محرومیت از تماس تلفنی، ملاقات با خانواده و اقامت برای مطالعه است. هر دو زندانی به دلیل انتشار نامه فوق از ملاقات با خانواده خود محروم شده‌اند. گفته می‌شود که آقای میثمی در ۹ نوامبر ۲۰۱۹ به زندان رجایی‌شهر منتقل شده است. دادگاه تجدید نظر حکم ۶ سال زندان وی را به اتهام اعتراض مسالمت آمیز علیه حجاب اجباری تأیید کرد.

۲۰. مدافعان حقوق بشر به دلیل دفاع از حقوق انسانی سایر افراد محکوم شده‌اند. در ۵ سپتامبر ۲۰۱۹، محکومیت‌های آتنا دائمی و گلرخ ابرایی تأیید شد. این دو به دلیل اظهار نظر درباره شرایط زندان و اعدام زندانیان عقیدتی به تحمل دو سال و یک ماه حبس دیگر محکوم شده‌اند. خانم دائمی به دلیل دفاع از حقوق بشر در محکومیت‌های قبلی در زندان به سر می‌برد. بنا بر گزارش‌ها، وی مراقبت‌های پزشکی لازم برای یک تومور تشخیص داده شده دریافت نکرده است. براساس گزارش‌ها، خانم ابرایی که در ۸ آوریل ۲۰۱۹ به قید وثیقه آزاد شده بود،^{۲۸} در ۹ نوامبر ۲۰۱۹ دوباره بازداشت شد. در ۳۰ سپتامبر ۲۰۱۹، دادگاه تجدید نظر حکم یک سال زندان را برای شهناز اکملی تأیید کرد، به رغم نگرانی‌ها مبنی بر اینکه او مجبور شده بدون وکیل و تحت فشار اعتراف کند. محکومیت و مجازات او مربوط به کمپین او برای درخواست مجازات قاتلین پسرش در اعتراضات سال ۲۰۰۹ است.

۲۱. دبیر کل همچنان عمیقاً نگران سرکوب مدافعان حقوق بشر است. وی با نگرانی به احکام صادره به یاسمن آریانی، منیره عربشاهی و مژگان کشاورز، سه مدافع حقوق بشر که در آوریل ۲۰۱۹ به دلیل اعتراض به قوانین حجاب اجباری در ۸ مارس ۲۰۱۹

²⁴ Nelson Mandela Rules, rule 27 (1).

²⁵ Ibid., rule 27 (2).

²⁶ A/74/273, para. 34; and www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=24813&LangID=E.

²⁷ See A/74/273; www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=24813&LangID=E; and www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=24073&LangID=E.

²⁸ A/74/273, para. 38.

دستگیر شدند، به عنوان نمونه اشاره می‌کند.²⁹ خانم کشاورز به 23 سال و شش ماه زندان محکوم شد و خانم‌ها آریانی و عربشاهی هر یک به 16 سال زندان محکوم شدند.

22. در تاریخ 1 ژوئن سال 2019، صبا کردافشاری به دلیل انتشار فیلم اعتراض او نسبت به حجاب اجباری در صفحه شبکه اجتماعی بنیانگذار کمپین «آزادی‌های یواشکی من» مسیح علینژاد، دستگیر شد. خانم افشاری در چندین نوبت با تهدیدهایی مبنی بر آزار خانواده در صورت عدم اعتراف، مورد بازجویی قرار گرفت. وی به مدت 11 روز در سلول انفرادی بود و بنا به گزارش‌ها، به مدت 12 روز در ماه ژوئیه با توسل به زور ناپدید شد. در ماه آگوست، وی به اتهامات اخلاقی و اقدام علیه امنیت ملی محکوم شد. دولت تأیید کرد که برای او 15 سال حبس صادر شده است. بستگان نزدیک مدافعان حقوق زنان نیز مورد اذیت و آزار قرار گرفته‌اند و برخی نیز دستگیر شده‌اند. در 24 سپتامبر 2019، برادر خانم علینژاد در منزل خود در تهران دستگیر شد و برای بازجویی درباره فعالیت‌های خواهرش به مکانی نامعلوم منتقل شد.³⁰

23. وکلای حقوق بشر نسرین ستوده، محمد نجفی و امیرسالار داوودی به اتهامات مربوط به دفاع از افشار محروم و مدافعان حقوق بشر در زندان به سر می‌برند.³¹

پ) حق آزادی عقیده و بیان، حق آزادی اجتماعات مسالمت آمیز و حق حفظ حریم خصوصی

1. ممنوعیت اتحادیه‌های صنفی مستقل

24. تنها اتحادیه‌های صنفی با مجوز دولتی به رسمیت شناخته می‌شوند.³² ممنوعیت اتحادیه‌های کارگری مستقل یک سیستم انحصاری نمایندگی در روابط کار ایجاد می‌کند و بر خلاف تعهدات جمهوری اسلامی ایران تحت ماده ۲۲ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی و ماده ۸ میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است. جمهوری اسلامی ایران هنوز مقاله‌نامه آزادی انجمن و حق تشکل ۱۹۴۹ (شماره ۸۷)، یا مقاله‌نامه حق تشکیل سازمان و مذاکره جمعی 1949 (شماره 98) سازمان بین‌المللی کار را تصویب نکرده است، اما دولت خاطر نشان کرده است که یک مطالعه امکان‌سنجی سه‌جانبه برای ارزیابی احتمال پیوستن به کنوانسیون‌های فوق را در دست اجرا دارد.

۲. محدودیت‌ها در برگزاری اعتصاب

25. دبیر کل از گزارش‌های مربوط به سرکوب خشونت‌آمیز اعتراضات صنفی و بازداشت و بدرقتاری با فعالان حقوق کار نگران است. در تاریخ ۱۶ سپتامبر ۲۰۱۹، ۲۸ کارگر شرکت تولید تجهیزات سنگین (هپکو) در جریان اعتراضات توسط نیروهای امنیتی دستگیر و چندین تن زخمی شدند.³³ دولت تعداد نامشخصی از دستگیری‌ها را تأیید کرد اما خاطر نشان کرد که هیچ کارگری بازداشت نشده است. در ماه اوت، کارگران پس از آنکه مسئولین نسبت به حل مشکل پرداخت نشدن شش ماه دستمزد کارگران و نگرانی‌های آنها در مورد خصوصی‌سازی شرکت متعهد شدند، اعتراضات چهار روزه خود را به تعویق انداختند. در ۳ سپتامبر و ۶ اکتبر ۲۰۱۹ کارگران صنایع آذربا اراک به عدم پرداخت دستمزدها و خصوصی‌سازی برنامه‌ریزی‌شده شرکت اعتراض کردند. در ۲۰ اکتبر ۲۰۱۹، پلیس ضدشورش با توسل به خشونت، معترضان را زخمی کرد و ۲۱ کارگر را دستگیر کرد.³⁴

26. مطرح شده است این اختلافات صنفی از عملکرد سازمان خصوصی‌سازی ایران و مشارکت آن در اقدامات فسادبرانگیز در خصوصی‌سازی شرکت‌های دولتی و عدم رسیدگی به حمایت از حقوق مربوط به دستمزدها و اشتغال نشات می‌گیرد. در سال ۲۰۱۹

²⁹ Ibid., para. 37.

³⁰ See www.hrw.org/news/2019/10/02/joint-letter-arrests-activists-relatives-iranian-government; www.amnesty.org/en/latest/news/2019/09/iran-family-of-womens-rights-activist-arrested-in-despicable-attempt-to-intimidate-her-into-silence/; and www.dw.com/en/iran-detains-family-members-of-womens-rights-activist-masih-alinejad/a-50593709.

³¹ A/74/273, paras. 31–32.

³² A/74/273, paras. 18–19.

³³ See <https://en.radiozamaneh.com/labor/>; www.ilna.ir/fa/tiny/news-810476 (in Farsi); <https://kargaronline.ir/fa/news-details/73668/> (in Farsi); www.donya-e-eqtesad.com/fa/tiny/news-3573090 (in Farsi); and www.ilna.news/fa/tiny/news-810897 (in Farsi).

³⁴ See www.industrial-union.org/industrial-demands-release-of-21-workers-in-iran.

کارگران صنایع دیگر جمهوری اسلامی ایران از جمله نفت و گاز، راه آهن، کشنیرانی، جنگلداری و آموزش و پرورش، بنا بر گزارش‌ها، علیه عدم پرداخت دستمزد، اخراج و محرومیت از مزایای شغل اعتراض کردند. در پایان ژوئن ۲۰۱۹، بنا بر گزارش‌ها، تعداد ۱،۱۹۳ شرکت تاخیر چند ماهه در پرداخت دستمزدها داشتند و ۱۳۰ هزار و چهارصد و سیزده کارگر به مدت چند ماه دستمزد دریافت نکردند.³⁵

27. کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد همچنان گزارش‌های مربوط به آزار و اذیت، بازداشت خودسرانه و بدرفتاری با فعالان حقوق کار را دریافت کرده است. در ۷ سپتامبر ۲۰۱۹، اسماعیل بخشی و محمد خنیفر، دو کارگر و فعال حقوق کار در کارخانه نیشکر هفت‌تپه و نیز سپیده قلیان، حامی کارگران، به اتهامات مربوط به امنیت ملی محکوم شدند. آقای بخشی به ۱۴ سال زندان و تحمل ۷۴ ضربه شلاق محکوم شد و آقای خنیفر و خاتم قلیان به ترتیب به ۶ و ۱۸ سال زندان محکوم شدند. در تاریخ ۸ سپتامبر ۲۰۱۹، منابع رسمی گزارش دادند رئیس قوه قضاییه دستور تجدینظر در این تصمیمات را صادر کرده است، که تا نوامبر ۲۰۱۹ همچنان معطل مانده است.³⁶ خاتم قلیان و آقای بخشی پس از تودیع وثیقه‌های سنگین در اواخر اکتبر ۲۰۱۹ از زندان آزاد شدند.³⁷ در نوامبر سال ۲۰۱۹، آقای خنیفر نیز با قرار وثیقه آزاد شد.³⁸ خاتم قلیان در یک پیام صوتی ضبط شده که موفق به انتشار آن در خارج از زندان شده بود، اظهار داشت که مقامات مجدداً سعی کرده‌اند او را وادار به اعتراف کنند و مقامات اطلاعاتی از خواهرش بازجویی کرده‌اند. چندین کارگر کارخانه نیشکر هفت‌تپه به دلیل اعتراض به خصوصی‌سازی کارخانه و پرداخت نامنظم دستمزدها در سه سال گذشته دستگیر شده‌اند. دست کم ۴۰ فعال حقوق بشر در کارخانه نیشکر هفت‌تپه در رابطه با اعتراضات صنفی طی سه سال گذشته دستگیر شده‌اند.³⁹ گزارش شده است که فعالان حقوق کار دیگری از جمله نداناجی، عاطفه رنگریز و آنیسا اسداللهی نیز در سال ۲۰۱۹ بازداشت و زندانی شدند.

28. دبیرکل ضمن استقبال از آزادی با وثیقه برخی فعالان حقوق کار و تجدینظر در احکام آنها، در مورد استفاده از اتهامات امنیت ملی و مجازات طولانی مدت حبس در برخورد با فعالیت‌های مسالمت‌آمیز در دفاع از حقوق کارگران نگران است.

3. آزادی بیان در اینترنت و حق حفظ حریم خصوصی

29. دولت همچنان کنترل دسترسی به اطلاعات آنلاین را، از جمله با مسدودکردن دسترسی به شبکه‌های اجتماعی و برنامه‌های پیام‌رسان، به شدت ادامه می‌دهد. تعلیق سرویس‌های آنلاین مستقر در خارج از کشور ممکن است مردم را به استفاده از سرویس‌های داخلی ارتقاء یافته دولتی تحت شبکه ملی اطلاعات وادار کند که یک شبکه منحصراً داخلی با استفاده از پروتکل‌های اینترنت و زیرساخت‌های میزبانی شده در جمهوری اسلامی ایران است. با توجه به اینکه سرویس‌های داخلی نظارت بر فعالیت آنلاین و مسدود کردن وبسایت‌ها را تسهیل می‌کنند، نگرانی‌هایی مربوط به نقض حریم خصوصی افراد ایجاد شده است. همچنین بیم آن می‌رود افزایش استفاده از این شبکه ملی موجب شود که دولت آسان‌تر بتواند دسترسی به اینترنت جهانی را قطع کند.⁴⁰ اختلال در دسترسی به اینترنت در ماه‌های ژوئن و اوت ۲۰۱۹ گزارش شده است. دولت اعلام کرده است که مسدود کردن شبکه‌های اجتماعی با هدف جلوگیری از فعالیت‌های تروریستی و غیراخلاقی در فضای مجازی انجام می‌شود.

30. تحریم‌ها نیز بر دسترسی به اطلاعات و فن‌آوری آنلاین تاثیر داشته‌اند. در ماه اوت ۲۰۱۹، سه شرکت بزرگ خدمات ابری به منظور رعایت تحریم‌های اعمال شده علیه جمهوری اسلامی ایران خدمات خود را در این کشور به حالت تعلیق درآوردند.⁴¹ تعلیق

³⁵ See <https://en.radiozamaneh.com/labor/>.

³⁶ See <https://en.radiozamaneh.com/labor/>; www.mizanonline.com/fa/news/548157/ (in Farsi); www.hrw.org/news/2019/09/10/iran-draconian-sentences-rights-defenders; and www.isna.ir/news/98061708524/ (in Farsi).

³⁷ See <https://apnews.com/41a21eee75134afcb5f00a22608bbbe3>; <https://en.radiozamaneh.com/29852/>; <https://apnews.com/d4f71ec02d514fa49eb6764324dbe45c>; <http://fna.ir/dd3z98> (in Farsi); www.isna.ir/news/98080402268/ (in Farsi); and www.ilna.news/fa/tiny/news-702592 (in Farsi).

³⁸ See www.fidh.org/en/issues/human-rights-defenders/iran-release-on-bail-of-6-hrds; www.omct.org/human-rights-defenders/urgent-interventions/iran/2019/10/d25577/; and www.irna.ir/news/83510580/ (in Farsi).

³⁹ See https://t.me/syndica_7tape/2117 (in Farsi); <https://t.me/kargarane7tape/563> (in Farsi).

⁴⁰ See www.article19.org/data/files/The_National_Internet_AR_KA_final.pdf; and www.irna.ir/news/83485967/ (in Farsi).

⁴¹ See <https://thenextweb.com/dd/2019/10/24/the-iranian-developer-deadlock-stuck-between-censorship-and-us-sanctions/>.

خدمات ارائه‌کنندگانی به بزرگی این سرویس‌ها که اکثر ابزارهای جایگزین مانند شبکه‌های خصوصی مجازی (وی‌پی‌ان) را میزبانی می‌کند،⁴² موجب محدود شدن حریم خصوصی و امنیت آنلاین می‌شود.

31. پیش‌نویس لایحه «صیانت و حفاظت از داده‌های شخصی» در فضای مجازی که در مجلس در حال بررسی است، به تغییرات قابل‌توجهی برای انطباق با استانداردهای بین‌المللی حفاظت از داده نیاز دارد، از جمله اصول اساسی مانند تضمین این که داده‌ها به صورت قانونی، برای اهداف خاص و براساس رضایت آگاهانه یا اساس قانونی دیگر پردازش می‌شوند.⁴³

4. دستگیری، بازداشت و آزار روزنامه‌نگاران، نویسندگان و هنرمندان برای ابراز مسالمت‌آمیز عقاید

32. کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد همچنان گزارش‌هایی از دستگیری و بازداشت خودسرانه روزنامه‌نگاران دریافت می‌کند. در 7 سپتامبر 2019، چهار روزنامه‌نگار نشریه خبری گام به اتهامات مربوط به امنیت ملی در رابطه با گزارش در مورد حقوق کار و سایر مسایل اجتماعی به 18 سال زندان محکوم شدند.⁴⁴ در 8 سپتامبر 2019، گفته شد رئیس قوه قضائیه دستور تجدید نظر در رای صادره را داده است اما تا ماه نوامبر 2019 اجرای این دستور همچنان معلق بود.⁴⁵ در این فاصله، روزنامه‌نگاران گام در اکتبر و نوامبر 2019 به قید وثیقه آزاد شدند.⁴⁶ بنا به گزارش‌ها، مرضیه امیری خبرنگار روزنامه شرق به دلیل تهیه گزارش از اعتراضات و تحقیق در مورد معترضین بازداشت شده، در تاریخ 1 مه 2019 دستگیر شده است.⁴⁷ وی به مدت یک هفته به مکانی نامعلوم منتقل شد و پس از آن در زندان اوین در سلول انفرادی محبوس شد و به مدت ۳۵ روز تحت بازجویی وزارت اطلاعات قرار گرفت. در تاریخ 25 اوت 2019، گزارش شد خانم امیری به اتهام اقدام علیه امنیت ملی به 10 سال و نیم زندان و 148 ضربه شلاق محکوم شده است.⁴⁸ او در 26 اکتبر 2019 به قید وثیقه آزاد شد و در انتظار تجدید نظر است.⁴⁹ در تاریخ 2 ژوئن 2019، روزنامه نگار مسعود کاظمی به چهار سال و نیم زندان محکوم شد که باید دو سال آن را تحمل کند و به مدت دو سال نیز از کار در روزنامه نگاری منع شد.⁵⁰

33. بازداشت و حبس هنرمندان و سایر فعالان فرهنگی، حق آزادی عقیده و بیان را محدود می‌کند. دادگاه استیناف در ماه اوت سال ۲۰۱۹ محکومیت و مجازات 10 سال حبس برای فعال فرهنگی ارس امیری به اتهام اقدام علیه امنیت ملی را تایید کرد.⁵¹ اتهامات وی مربوط به همکاری او با دفتر شورای فرهنگی بریتانیا برای ترویج فرهنگ ایرانی بوده است، که در چندین مورد با تایید وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی صورت گرفته است. محمد رسول‌اف فیلمساز به حکم صادره در ۲۰ ژوئیه ۲۰۱۹ برای مجازات یک سال زندان به جرم تبلیغ علیه دولت، درخواست تجدید نظر کرده است.⁵² محکومیت و مجازات وی، از جمله منع عضویت در سازمان‌های

⁴² See A/74/273.

⁴³ See General Assembly resolution 45/95; and E/CN.4/1990/72.

⁴⁴ See www.amnesty.org/en/latest/news/2019/09/iran-prison-and-flogging-sentences-for-seven-journalists-and-activists-disgraceful-injustice/; https://t.me/syndica_7tape/2217; and www.isna.ir/news/98061708561/ (in Farsi).

⁴⁵ See www.hrw.org/news/2019/09/10/iran-draconian-sentences-rights-defenders; and www.mizanonline.com/fa/news/548157/ (in Farsi).

⁴⁶ See <https://en.radiozamaneh.com/29852/>; www.radiozamaneh.com/472265 (in Farsi); and www.ilna.news/fa/tiny/news-827636 (in Farsi).

⁴⁷ See www.amnesty.org/download/Documents/MDE1306632019ENGLISH.pdf; <https://plus.irna.ir/news/83378584/> (in Farsi); and <https://plus.irna.ir/news/83324087/> (in Farsi).

⁴⁸ See <https://cpj.org/2019/08/iran-sentences-journalist-marzieh-amiri-to-105-yea.php>; and www.ilna.news/fa/tiny/news-801530 (in Farsi).

⁴⁹ See <https://twitter.com/AmnestyIran/status/1190308171690258434>; and www.ilna.news/fa/tiny/news-827636 (in Farsi).

⁵⁰ See www.washingtonpost.com/opinions/2019/05/28/slow-death-journalism-iran/?arc404=true; and www.irna.ir/news/83429693/ (in Farsi).

⁵¹ See www.theguardian.com/world/2019/aug/20/iran-rejects-appeal-against-uk-resident-aras-amiri-jail-sentence; www.britishcouncil.org/contact/press/iran-statement-chief-executive-british-council-sir-ciaran-devane; www.irna.ir/news/83513885/ (in Farsi); and www.irna.ir/news/83453238/ (in Farsi).

⁵² See www.lemonde.fr/international/article/2019/07/24/le-realisateur-iranien-mohammad-rasoulouf-condamne-a-un-an-de-prison_5493083_3210.html (in French); www.lemonde.fr/international/article/2019/08/06/le-cineaste-iranien-mohammad-rasoulouf-je-suis-boycotte_5497062_3210.html (in French); and www.baharnews.ir/news/183313 (in Farsi).

سیاسی و ممنوع‌الخروجی از جمهوری اسلامی ایران، به علت فیلم‌های او است که مسائل اجتماعی را بررسی می‌کنند.⁵³ در تاریخ 3 ژوئیه 2019، محکومیت نوازندگان نیکان خسروی و آرش ایلخانی به اتهام اقدام علیه نظام تأیید شد. آقای خسروی به اتهامات «اخلال در افکار عمومی از طریق تولید موسیقی حاوی اشعار ضد رژیم» به ۱۲ سال و نیم زندان و تحمل ۷۴ ضربه شلاق محکوم شد.⁵⁴ آقای ایلخانی به دو سال حبس تعزیری و همچنین حکم تعلیقی محکوم شد.⁵⁵

34. گزارش‌های مبنی بر دستگیری افراد به علت ابراز مسالمت‌آمیز نظرات سیاسی موجب نگرانی جدی است. در ۱۱ ژوئن ۲۰۱۹، ۱۴ نفر نامه‌ای سرگشاده منتشر کردند که در آن خواستار اصلاح قانون اساسی و استعفای مقام رهبری کشور شدند. بنا بر گزارش‌ها ده تن از امضا کنندگان دستگیر شده‌اند. همچنین گزارش‌ها حاکی از آن است که در تاریخ ۹ اوت ۲۰۱۹، ۱۴ زن در حمایت از بازداشت‌شدگان و نگرانی‌های روزافزون در مورد سابقه تضییع حقوق زنان در جمهوری اسلامی ایران نامه‌ای امضا کردند. هفت نفر از امضا کنندگان بازداشت شدند و با پیگرد قانونی از جمله «تبلیغ علیه نظام» و «اخلال در نظم عمومی» مواجه شدند. این افراد بدون وکیل مورد بازجویی قرار گرفتند، از خدمات درمان پزشکی محروم بودند و وادار به اعتراف تحت فشار شدند.

ت) وضعیت زنان و دختران

35. تبعیض علیه زنان در قانون و در عمل بسیار گسترده است، به ویژه در رابطه با ازدواج، طلاق، حضانت فرزند، آزادی سفر و جابجا شدن، اشتغال و حضور در سمت‌های عالی‌رتبه دولتی و سمت‌های مدیریتی. دبیر کل از برخی پیشرفت‌ها در قانونگذاری که ممکن است بر حقوق زنان تأثیرگذار باشد استقبال می‌کند، از جمله اصلاحیه اخیر قانون تابعیت مصوبه اکتبر سال 2019 که بر اساس آن، فرزندان حاصل از ازدواج زنان ایرانی با مردان غیرایرانی به تابعیت ایران در می‌آیند.⁵⁶ یک مطالعه دولتی که در سال 2017 انجام شد حاکی از آن است که چهل و نه هزار و شصت کودک از داشتن مدارک هویتی رسمی محروم هستند و عموماً دلیل آن این است که از پدران غیرایرانی به دنیا آمده‌اند.⁵⁷ با این وجود، گزارش‌ها حاکی از آن است که شمار کودکان ثبت‌نشده ممکن است بسیار بیشتر باشد.⁵⁸

36. دبیر کل همچنان نگران پیشرفت آهسته و کم‌اثر شدن مفاد لایحه حمایت از زنان در برابر خشونت است، که قوه قضاییه در 16 سپتامبر 2019 آن را تسلیم دولت نمود.⁵⁹ گزارش‌ها حاکی از آن است که بخش‌های مهمی از پیش‌نویس اولیه لایحه دولت، از جمله مقررات حمایت از زنان در برابر انواع خشونت و جرم انگاری خشونت خانگی حذف شده‌است.⁶⁰ تصویب سریع قوانین مطابق با استانداردهای بین‌المللی بسیار مهم است، با توجه به اینکه براساس تحقیقی که سازمان بهزیستی کشور در 28 استان از 30 استان انجام داده است، 60 درصد از زنان خشونت خانگی را تجربه کرده‌اند.⁶¹

37. سن قانونی ازدواج همچنان برای دختران 13 سال و پسران 15 سال است و دختران حتی در 9 سالگی نیز با رضایت پدر و یک قاضی می‌توانند ازدواج کنند.⁶² براساس اعلام سازمان ثبت احوال کشور، در فاصله بین مارس 2018 تا مارس 2019 بیش از 30,000 ازدواج دختران در سنین 10 تا 14 سال ثبت شده است، از جمله 209 ازدواج دختران زیر 11 سال.⁶³ که شمار واقعی آنها احتمالاً بیشتر است، زیرا بسیاری از ازدواج‌های کودکان ثبت نشده است. همانگونه که نهادهای بین‌المللی، از جمله کمیته حقوق کودک اشاره کردند،⁶⁴ ازدواج کودکان تهدیدی برای یکپارچگی جسمی و روحی کودکان محسوب می‌شود و برخلاف حقوق اساسی بشر

⁵³ Ibid.

⁵⁴ See <https://consequenceofsound.net/2019/07/iranian-band-confess-prison-sentence-lashes-playing-metal/>; and <https://loudwire.com/iran-confess-sentenced-prison-metal/>.

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ See www.hrw.org/news/2019/10/03/reforms-will-grant-nationality-children-iranian-women; and <https://en.irna.ir/news/83500806/>.

⁵⁷ See www.irna.ir/news/83171910/.

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ See <https://en.radiofarda.com/a/new-watered-down-draft-law-on-violence-against-women-in-iran/30173089.html>; and www.isna.ir/news/98071612729/ (in Farsi).

⁶¹ See (warning: the following link leads to a page containing a graphic image) www.ion.ir/News/428048.html (in Farsi).

⁶² Civil Code of the Islamic Republic of Iran, article 1041.

⁶³ See www.sabteahval.ir/avej/tab-1499.aspx (in Farsi).

⁶⁴ CRC/C/IRN/CO/3-4, para. 28.

تضمین شده در کنوانسیون حقوق کودک است. دولت این دیدگاه را بیان کرد که تعیین حداقل سن از دواج بدون توجه به بافت فرهنگی موجب افزایش از دواج‌های ثبت نشده می‌شود.

38. در ۲۳ اکتبر ۲۰۱۹، شورای نگهبان قانون تشدید مجازات اسیدپاشی و حمایت از بزه‌دیدگان ناشی از آن را تصویب کرد.⁶⁵ براساس آمار انجمن حمایت از قربانیان اسیدپاشی، سالانه بیش از ۵۰ حمله اسیدپاشی ثبت می‌شود که ۵۷ درصد قربانیان زنان و دختران هستند.⁶⁶ اگرچه قانون جدید دادگاه‌ها را قادر می‌سازد مجازات‌های سنگین‌تری علیه مرتکبان این عمل صادر کنند، که خود موجب مسئولیت‌پذیری بیشتر این افراد می‌شود، اما احتمال صدور مجازات اعدام برای مرتکبان این عمل، همانطور که در این قانون تصریح شده، نگران‌کننده است.

39. برخی تحولات مثبت در رابطه با حق مشارکت زنان در امور حکومتی و مدیریتی رخ داده است. به گفته معاون رئیس جمهوری در امور زنان و خانواده جمهوری اسلامی ایران، ۶۷ زن در سال ۲۰۱۹ عهده‌دار پست‌های اجرایی ارشد در دولت بودند (یعنی 5.5 درصد)، در حالی که این رقم در سال ۲۰۱۷ تنها ۳۲ نفر بود. اگرچه پیشرفت‌هایی در این زمینه حاصل شده است، اما حضور محدود زنان در نهادهایی نظیر مجلس (8.8 درصد)، شوراهای شهر (7.17 درصد) و شوراهای روستا (۳ درصد)⁶⁷ نشانگر این است که موانع عمده برای مشارکت سیاسی زنان همچنان پابرجا است. همچنین از ۳۱ استاندار در سراسر کشور همگی مرد هستند و در ۱۲۰۰ شهر، تنها ۸ زن شهردار به خدمت مشغولند.⁶⁸ در آوریل ۲۰۱۹، مجلس دو طرح فراکسیون زنان مجلس را برای افزایش شمار نمایندگان زن مجلس در انتخابات آتی از طریق اجرای سهمیه نامزدهای زن رد کرد.⁶⁹

ح وضعیت اقلیت‌ها

40. دولت به کرات تأکید کرده است حقوق اساسی همه شهروندان ایرانی صرف نظر از وابستگی قومی و مذهبی، مطابق با مواد 13، 19 و 20 قانون اساسی به رسمیت شناخته می‌شود. دفتر کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد گزارش‌هایی درباره تبعیض علیه اعضای اقلیت‌های قومی و مذهبی دریافت کرده است، به ویژه آن دسته از اقلیت‌ها که در قانون اساسی به رسمیت شناخته نمی‌شوند. اعضای اقلیت‌ها همچنان به دلیل شرکت در دفاع صلح‌آمیز از حقوق خود، تحت بازداشت و حبس و محرومیت خودسرانه از زندگی با تعداد نامتناسب اعدام‌ها به اتهامات منتسب به امنیت ملی روبه‌رو هستند.⁷⁰ دولت در اظهار نظرهای خود در مورد گزارش حاضر، به استفاده از واژه اقلیت اعتراض کرده و اظهار داشته این امر منعکس‌کننده ماهیت باستانی و چند قومیتی جامعه ایران نبوده است. دولت تصریح کرده حقوق تمامی ایرانیان را تضمین می‌کند و انتساب جرایم جنایی به یک فرد به پیشینه قومی یا مذهبی آن شخص مربوط نمی‌شود.

41. کردهایی که به جرائم امنیت ملی متهم شده اند، تقریباً نیمی از کل زندانیان سیاسی در جمهوری اسلامی ایران را تشکیل می‌دهند. براساس گزارش‌ها، 352 کرد در 8 ماهه اول سال 2019 دستگیر شدند، از ژانویه تا 31 اوت 2019، 37 کرد اعدام شدند و 4 نفر محکوم به اعدام هستند. از ژانویه تا پایان ماه مه 2019، گزارش شده است که 82 فعال آذربایجانی-ترک دستگیر و به حبس و در برخی موارد به چندین سال تبعید محکوم شده اند. بنا بر گزارش‌ها، در ژوئن ۲۰۱۹، یک مرد عرب اهوازی که تحت شرایط نامعلوم در بازداشت به سر می‌برد، در میان ادعاهای گسترده شکنجه و بدرفتاری با اعراب اهوازی، در زندان درگذشت. کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد همچنان گزارش‌هایی مبنی بر دستگیری، بازداشت و محکومیت بهائیان به اتهامات مربوط به امنیت ملی، و صدور محکومیت‌های از ۱ تا ۱۰ سال حبس برای آنان دریافت کرده است.

42. شیوه‌های تبعیض آمیز در مورد اشتغال، تحصیل و دسترسی به سایر خدمات اساسی همچنان اقلیت‌ها را از حقوق خود محروم کرده است. یک دستورالعمل دولتی صادر شده در ماه مه سال 2019، اقلیت‌های مذهبی را از تدریس در مهدکودک‌ها غیر از مواردی که توسط اقلیت‌های مذهبی اداره می‌شوند، منع کرد. صاحبان بهائی کسب‌وکار نیز همچنین با مقررات و اقدامات تبعیض آمیز در راه‌اندازی و اداره کسب‌وکار خود، از جمله تعطیلی اجباری کسب‌وکار، در تکاپو هستند. دانش‌آموزان بهائی در برخورداری از امکانات تحصیلی با مشکل روبرو هستند و گزارش‌های متعددی از پذیرفته نشدن آنان در دانشگاه‌ها براساس اعتقادات ایشان وجود دارد. در سپتامبر سال 2019، وزیر آموزش و پرورش به طور علنی اعلام کرد اگر دانش‌آموزان اظهار کنند که پیروان ادیان دیگری

⁶⁵ See www.irna.ir/news/83532688/ (in Farsi).

⁶⁶ See www.khabaronline.ir/news/1262105 (in Farsi).

⁶⁷ See www.isna.ir/news/97020905428/ (in Farsi).

⁶⁸ See www.isna.ir/news/97020905428/ (in Farsi).

⁶⁹ See www.irna.ir/news/83283778 (in Farsi).

⁷⁰ A/74/188, para. 29.

بجز ادیان رسمی کشور هستند و این اقدام آنان تبلیغ محسوب شود، تحصیل آنان در مدارس ممنوع است.⁷¹ دولت در اظهاراتش در مورد گزارش حاضر به تعهد خود برای احترام به حقوق بهائیان اشاره کرد و بر مشارکت فعال آنان در اقتصاد و رونق جمهوری اسلامی ایران تأکید کرد.

43. جامعه آذربایجانی-ترک همچنان نگران فقدان آموزش زبان مادری است.⁷² و این امر در مورد سایر اقلیت ها از جمله کردها و عرب های اهوازی نیز صدق می کند. دولت این ادعاها را رد کرده است و اظهار می دارد طبق اصل 15 قانون اساسی، استفاده و تدریس زبان های محلی مجاز است. کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد گزارشی از دستگیری خودسرانه زهرا محمدی در 23 مه 2019 دریافت کرد. گزارش ها حاکی از آن است که او در زندان سندانج نگهداری می شود. اگرچه برخی گزارش ها حاکی از آن است که دستگیری وی با تدریس او به زبان کردی مرتبط بوده است، دولت این اتهامات را رد کرده و اظهار داشته اتهام او همکاری با احزاب مخالف غیر قانونی است. طبق گزارش ها او فقط یک بار به یک وکیل دسترسی داشته است و مبلغ وثیقه وی به طور خودسرانه افزایش یافته است. گفته می شود مقامات او را تحت فشار قرار داده اند تا در طی بازجویی ها به اعترافی دروغین از او دست یابند و تلاش کردند تا بدون اطلاع وکیل یا خانواده ایشان، محاکمه را برگزار کنند.

خ) تأثیر مشکلات و تحریم های اقتصادی بر حقوق اقتصادی و اجتماعی

44. در گزارش های پیشین دبیرکل، اهمیت ارزیابی وضعیت حقوق بشر در جمهوری اسلامی ایران در شرایط مشکلات عمیق اقتصادی از جمله محدودیت منابع ناشی از تحریم های تحمیلی اعمال شده نیز مورد توجه قرار گرفته است.⁷³ صندوق بین المللی پول نرخ تورم سال 2019 را 35.7 درصد (شاخص قیمت مصرف کننده) تخمین می زند.⁷⁴ افزایش 63.5 درصدی قیمت مواد غذایی در مقایسه با سال 2018 باعث افزایش نرخ تورم کلی شده است.⁷⁵ در اکتبر 2019، صندوق بین المللی پول پیش بینی خود را در رابطه با رشد اقتصادی کشور کاهش داد و انتظار می رود تولید ناخالص داخلی به جای 6 درصد پیش بینی شده اولیه، به میزان 9.5 درصد کاهش یابد.⁷⁶ با این وجود پیش بینی شده است رشد اقتصادی منفی در سال 2020 به پایان برسد. در ماه اوت سال 2019، مرکز آمار ایران رشد اشتغال 3/3 درصد را در مقایسه با اوت 2018 ثبت کرد که نشان دهنده تمایل به افزایش تولید داخلی و تنظیم ساختاری برای صادرات غیر نفتی است.⁷⁷ از ماه مه تا اکتبر 2019، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران افزایش 40 درصدی ارزش ریال در برابر دلار را گزارش داد.⁷⁸

45. با وجود نشانه های بهبود اقتصادی، تجارت بین المللی همچنان تحت فشار تحریم ها محدود است.⁷⁹ چندین موسسه مالی که در سال 2016 پس از اجرای توافق برجام، فعالیت خود را با جمهوری اسلامی ایران از سر گرفته بودند، یا معاملات خود با کشور را به تعلیق درآورده اند یا آن را محدود به امور بشردوستانه کرده اند.⁸⁰ آمارهای منتشر شده از سوی کمیسیون اروپا نشان می دهد که از ژانویه تا ژوئن سال 2019، صادرات کشورهای اتحادیه اروپا به جمهوری اسلامی ایران 53 درصد و واردات آن ها از این کشور به میزان 93 درصد کاهش یافته که این کاهش عموماً به دلیل تحریم ها بوده است.⁸¹

⁷¹ See www.forbes.com/sites/ewelinaochab/2019/10/08/in-iran-religious-minority-children-are-to-stay-silent-if-they-want-to-study/; and www.ion.ir/news/499983/ (in Farsi).

⁷² www.irna.ir/news/83404283/ (in Farsi).

⁷³ A/HRC/40/24, para. 28; and A/74/273, para. 59.

⁷⁴ See www.imf.org/en/Countries/IRN.

⁷⁵ See <https://djavadsalehi.com/2019/09/23/good-news-for-iran-from-the-inflation-front/#more-4674>.

⁷⁶ See www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2019/10/01/world-economic-outlook-october-2019.

⁷⁷ See www.bloomberg.com/opinion/articles/2019-10-25/iran-s-economic-resiliency-makes-talks-more-likely.

⁷⁸ See www.al-monitor.com/pulse/originals/2019/10/iran-central-bank-governor-hemmati-rial-economy.html.

⁷⁹ See <https://djavadsalehi.com/2019/09/23/good-news-for-iran-from-the-inflation-front/#more-4674>.

⁸⁰ See www.reuters.com/article/us-iran-nuclear-food-exclusive/exclusive-global-traders-halt-new-iran-food-deals-as-us-sanctions-bite-sources-idUSKCN1OK1OR.

⁸¹ See <https://en.radiofarda.com/a/iran-s-trade-with-eu-drops-to-one-quarter-of-last-year/30119417.html>; <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/iran/>.

46. بنا به گزارش ها، شرکت های بزرگ بین‌المللی صادرات مواد غذایی به جمهوری اسلامی ایران را متوقف کرده‌اند، زیرا با توجه به محدودیت در پرداخت، نمی‌توانند توافقنامه‌های صادراتی جدید برای کالاهای غذایی منعقد کنند.⁸² خسارت وارده به تولیدات کشاورزی ناشی از سیل‌های سال ۲۰۱۹ هم باعث افزایش تورم قیمت مواد غذایی و اثر گذاشتن بر توانایی افراد دارای قدرت خرید پایین در تامین مواد غذایی ضروری شده‌است.⁸³ اگرچه واردات کالاهای کشاورزی تحت تحریم مجاز است، اما تجهیزات کشاورزی، سموم دفع آفات یا حشره‌کش‌های لازم برای تولید محلی را شامل نمی‌شود.⁸⁴ در سپتامبر ۲۰۱۹، خانوارهای ایرانی ۴۲.۷ درصد بیشتر از سال گذشته را صرف خرید کالاهای و خدمات مشابه کردند.⁸⁵ در اکتبر ۲۰۱۹ قیمت گوشت قرمز و مرغ طیور ۸۲.۲ درصد، سبزیجات ۷۴.۲ درصد، میوه و آجیل ۶۷ درصد و پنیر، شیر و تخم مرغ ۴۵.۸ درصد افزایش یافته است.⁸⁶

47. کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ابراز نگرانی کرده است که تحریم‌ها غالباً باعث ایجاد اختلال عمده در توزیع مواد غذایی، دارویی و مواد بهداشتی می‌شود، کیفیت مواد غذایی و در دسترس بودن آب آشامیدنی تمیز را به خطر می‌اندازد، به شدت در عملکرد نظام بهداشت و آموزش اختلال ایجاد می‌کند و حق کار را تضعیف می‌کند.⁸⁷

۱. حق بهداشت

48. همگان حق برخورداری از بالاترین استاندارد سلامت جسمی و روحی را دارند که در ماده ۱۲ میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به رسمیت شناخته شده و جمهوری اسلامی ایران عضو این میثاق است. کلیه خدمات، کالاهای و امکانات درمانی باید در دسترس، قابل قبول و با کیفیت باشد و بدون تبعیض به همه ارایه شود.⁸⁸

49. در سال ۲۰۱۴، رئیس‌جمهور برنامه تحول سلامت را با هدف دستیابی به پوشش سلامت فراگیر تا پایان دوره اول خود معرفی کرد. تا سال ۲۰۱۸، حدود ۹۵ درصد از ایرانی‌ها تحت پوشش بیمه درمانی قرار گرفتند. با این حال، در فاصله اکتبر ۲۰۱۸ و اکتبر ۲۰۱۹، هزینه مراقبت‌های بهداشتی و سلامت برای خانواده‌ها ۲۲ درصد در مناطق شهری و تا ۳۱ درصد در مناطق روستایی افزایش یافته است، اغلب به این دلیل که بیمارستان‌ها با کمبود مواجه هستند و بیماران ناگزیرند اقلام پزشکی را که معمولاً باید بیمارستان‌ها تهیه نمایند، خود خریداری کنند.⁸⁹ افزایش ۱۳ درصدی بودجه دولت برای بیمه سلامت در سال جاری برای جبران تورم پیش‌بینی شده کافی نیست. دولت یا باید اعتبارات عمومی برای بخش سلامت را افزایش دهد یا خدماتی که قبلاً تحت این طرح پیش‌بینی شده بود را محدود کند، که پیامدهای مضر بالقوه برای سلامت میلیون‌ها بیمار به دنبال خواهد داشت.

50. تحریم‌ها و محدودیت‌های بانکی تأثیر نامطلوبی بر تولید، دسترسی و توزیع دارو، تجهیزات دارویی و لوازم پزشکی داشته‌است.⁹⁰ افزایش قابل توجه قیمت داروها⁹¹ و کاهش سهام همراه با اثرات فساد⁹² و قاچاق، همچنان بر بخش بهداشت و درمان تأثیر خواهد گذاشت. بیمارستان‌ها با کمبود دارو، تجهیزات⁹³ و کالاهای مصرفی⁹⁴ مواجه هستند و بیماران آسیب‌پذیر با بیماری‌های خاص

⁸² See <https://uk.reuters.com/article/uk-iran-nuclear-food-exclusive/exclusive-global-traders-halt-new-iran-food-deals-as-u-s-sanctions-bite-sources-idUKKCN1OK1P4>; and www.reuters.com/article/olam-strategy/singapore-olam-to-make-divestments-of-1-6-bln-over-next-few-years-idUSL3N1Z2VK.

⁸³ See <http://country.eiu.com/article.aspx?articleid=357283419&Country=China&topic=Economy>.

⁸⁴ See <https://ofaclawyer.net/>.

⁸⁵ See www.amar.org.ir/Portals/0/News/1398/shg9806.pdf (in Farsi).

⁸⁶ See www.amar.org.ir/Portals/0/News/1398/shg9807.pdf (in Farsi).

⁸⁷ Committee on Economic, Social and Cultural Rights, general comment No. 8 (1997) on the relationship between economic sanctions and respect for economic, social and cultural rights, para. 3.

⁸⁸ See www.ohchr.org/Documents/Publications/Factsheet31.pdf.

⁸⁹ See <https://www.eghtesadonline.com/n/1vpe> (in Farsi).

⁹⁰ See www.isna.ir/news/98050703466/ (in Farsi); <https://edition.cnn.com/2019/02/22/middleeast/iran-medical-shortages-intl/index.html>; and www.nytimes.com/2018/11/11/world/middleeast/iran-sanctions.html.

⁹¹ See <https://financialtribune.com/articles/economy-business-and-markets/93564/impact-of-us-sanctions-on-irans-healthcare-sector>; and www.irna.ir/news/83236255/ (in Farsi).

⁹² See www.al-monitor.com/pulse/originals/2019/01/iran-us-sanctions-rentierism-pharmaceutical-sector-medicine.html.

⁹³ See www.ilna.ir/fa/tiny/news-663910 (in Farsi).

⁹⁴ See www.ilna.ir/fa/tiny/news-673055 (in Farsi).

یا در مراحل پیشرفته بیماری در معرض خطر بیشتر قرار دارند.⁹⁵ سازمان بهزیستی کشور اعلام کرده است که دیگر نمی‌تواند قطعات مورد نیاز برای تولید صندلی‌های چرخدار را وارد کند.⁹⁶

51. داروهای خارجی از سال 2018 کمیاب شده‌اند، به ویژه داروهای تخصصی لازم برای درمان بیماری‌های خطرناک یا نادر از جمله سرطان، بیماری‌های قلبی و خونی،⁹⁷ تالاسمی و بیماری اسکروز چندگانه (ام اس).⁹⁸ همانطور که معاون رئیس جمهور در امور زنان و خانواده جمهوری اسلامی ایران خاطرنشان کرد، طبق گزارش‌ها، 15 کودک در اثر اپیدرمولیزبولوزا (بیماری پروانه‌ای) جان خود را از دست دادند زیرا شرکت‌ها به دلیل تحریم‌ها فروش پانسمان فوم جاذب را به جمهوری اسلامی ایران متوقف کردند.⁹⁹ اگرچه کشور 97 درصد از داروهای مورد نیاز را در داخل تولید می‌کند،¹⁰⁰ اما برای تولید آنها به واردات مواد خام اولیه متکی است. صادرات دارویی اروپا به جمهوری اسلامی ایران به دلیل تحریم‌ها کاهش یافته است. از سال 2017 تا 2018 صادرات دارویی سوئیس و فرانسه به کشور به ترتیب 30 و 25 درصد کاهش یافته است.¹⁰¹ از میان 433 نوع داروی وارداتی، بین مارس و نوامبر 2018،¹⁰² قبل از اعمال تحریم‌ها، 240 نوع در لیست نمونه داروهای حیاتی سازمان بهداشت جهانی قرار داشتند.¹⁰³ بین سپتامبر 2018 و ژوئن 2019، واردات تجهیزات پزشکی تا 60 درصد کاهش یافته است.¹⁰⁴ طبق گفته سازمان غذا و داروی کشور، کمبود اقلام دارویی به 20 مورد در ژوئیه 2019 رسیده است.¹⁰⁵ با این حال، فقدان جریان واردات ثابت، زنجیره‌های تامین را مختل می‌کند،¹⁰⁶ مانع تولید داخلی اقلام دارویی¹⁰⁷ و تهدید اشتغال در بخش سلامت می‌شود که به طور بالقوه بیش از ۱۲۵ هزار نفر را تحت‌تأثیر قرار می‌دهد.¹⁰⁸

52. در 12 اکتبر 2019، وزیر بهداشت¹⁰⁹ از اینکه واردکنندگان ناچار به خرید داروهای جایگزین و تجهیزات با کیفیت پایین‌تر هستند و اثرات منفی این وضعیت بر سلامت بیماران ابراز نگرانی کرد.¹¹⁰ کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد گزارش‌هایی دریافت کرده است مبنی بر اینکه کادر پزشکی اقدام به تغییر و تمديد تاريخ انقضای لوازم پزشکی می‌کنند¹¹¹ و واحدهای سهمیه دارویی که توسط پزشک تجویز شده را برای بیمارانی که شرایطشان کمتر وخیم است، کاهش می‌دهند.¹¹² شرکت‌های بیمه به طور گسترده از پوشش هزینه‌های فزاینده داروهای خارجی خودداری می‌کنند.¹¹³ بیمه‌های دولتی قادر به جذب هزینه‌های فزاینده درمان‌های مربوط به سرطان نیستند که اغلب بر تجهیزات و فن‌آوری پیشرفته متکی است.¹¹⁴ به گفته رئیس مرکز درمان و تحقیقات سرطان کودکان محک،¹¹⁵ یک سازمان خیریه غیرانتفاعی که از سال 1991 تاکنون بیش از 30 هزار کودک مبتلا به سرطان را درمان کرده‌است، داروهای سرطان از جمله داروهای وارداتی هستند که کمیاب و گران قیمت شده‌اند.¹¹⁶ این مرکز با کمبود جدی داروهای شیمی‌درمائی، از جمله اسپارآگیناز و مرکاپتوپورین روبرو است. این دو دارو هر دو در لیست نمونه داروهای حیاتی سازمان بهداشت جهانی برای

⁹⁵ See <https://foreignpolicy.com/2019/08/14/u-s-sanctions-are-killing-cancer-patients-in-iran/>.

⁹⁶ See www.ilna.news/fa/tiny/news-809084 (in Farsi).

⁹⁷ See www.mehrnews.com/news/4688345/ (in Farsi).

⁹⁸ See www.ettelaat.com/mobile/?p=107080 (in Farsi).

⁹⁹ See <https://twitter.com/ebtekarm/status/1195073701735206912?s=11>;

<https://twitter.com/ebtekarm/status/1193555580985729024?s=11>; and www.prestv.com/Detail/2019/11/10/610842/Iran-US-sanctions-EB-patients.

¹⁰⁰ See <https://ifpnews.com/iran-producing-97-of-medicines-it-needs-domestically>.

¹⁰¹ See <https://foreignpolicy.com/2019/08/14/u-s-sanctions-are-killing-cancer-patients-in-iran/>.

¹⁰² See www.hrw.org/report/2019/10/29/maximum-pressure/us-economic-sanctions-harm-iranians-right-health.

¹⁰³ See www.who.int/medicines/publications/essentialmedicines/en/.

¹⁰⁴ See www.bbc.com/news/world-middle-east-49051782.

¹⁰⁵ See www.isna.ir/news/98050703466/ (in Farsi).

¹⁰⁶ See www.tehrantimes.com/news/439394/IRCS-Sanctions-hindering-pharma-raw-materials-import.

¹⁰⁷ See <https://foreignpolicy.com/2019/08/14/u-s-sanctions-are-killing-cancer-patients-in-iran/>.

¹⁰⁸ Ibid.

¹⁰⁹ See <http://behdasht.gov.ir/?siteid=1&pageid=1508&newsview=195932> (in Farsi).

¹¹⁰ See www.hrw.org/report/2019/10/29/maximum-pressure/us-economic-sanctions-harm-iranians-right-health.

¹¹¹ Ibid.

¹¹² See www.ilna.news/fa/tiny/news-803879 (in Farsi).

¹¹³ Ibid.

¹¹⁴ See www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6110432/.

¹¹⁵ See <https://mahak-charity.org/main/index.php/en/>.

¹¹⁶ See <https://farsi.euronews.com/2019/07/30/iran-struggles-with-medicines-crisis> (in Farsi).

کودکان قرار دارند،¹¹⁷ و برای درمان لوسمی، مهمترین سرطان در کودکان در جمهوری اسلامی ایران مورد نیاز است. رئیس مرکز تاکید کرد این وضعیت به طور اجتناب‌ناپذیری منجر به کاهش نرخ بقاء کودکان با سرطان خواهد شد.¹¹⁸

۲. کمک‌های بشردوستانه

53. در ۳ اکتبر ۲۰۱۸، دیوان بین‌المللی دادگستری حکمی را برای اقدامات موقت در رابطه با موارد ادعا شده نقض پیمان مودت و روابط اقتصادی و حقوق کنسولی ۱۹۵۵ (مابین جمهوری اسلامی ایران و ایالات متحده آمریکا) صادر کرد. این پرونده از تصمیم ایالات متحده در تاریخ ۸ مه ۲۰۱۸ مبنی بر برقراری مجدد اقدامات محدودکننده و تحریم‌ها علیه شرکت‌های ایرانی سرچشمه می‌گیرد.¹¹⁹ دادگاه مزبور تاکید کرد نقض حقوق ایرانیان به موجب این معاهده می‌تواند پیامدهای جبران‌ناپذیری را به همراه داشته باشد، به خصوص که ممکن است زندگی و سلامت انسان‌ها را به خطر اندازد. دادگاه به ایالات متحده دستور داد اقداماتی را که مانع صادرات موارد زیر به جمهوری اسلامی ایران شده‌اند را متوقف کند: (۱) دارو و تجهیزات پزشکی؛ (۲) مواد غذایی و کالاهای کشاورزی؛ و (۳) تجهیزات و خدمات ایمنی حمل و نقل هوایی غیرنظامی. علاوه بر این، دادگاه به هر دو کشور دستور داد از هرگونه اقدامی که می‌تواند موجب تشدید یا گسترش اختلاف در دادگاه شود یا حل و فصل آن را دشوارتر نماید، خودداری کند. روند این پرونده در نوامبر ۲۰۱۹ ادامه داشت.¹²⁰

54. از نوامبر سال ۲۰۱۸، ایالات متحده تصریح نمود که استثنائات، مجوزها و سیاستهای صدور مجوز برای معاملات مرتبط با امور بشر دوستانه و ایمنی پرواز تحت نظام تحریم‌های قابل اجرا باقی خواهد ماند.¹²¹ ترکیبی از شرایط از جمله روند پیچیده نظارتی و الزامات ارزیابی، دسترسی محدود به خدمات بانکی بدون تحریم و کمبود ارز خارجی، امکان پرداخت به شرکت‌های خارجی از جمله برای معاملات بشردوستانه را محدود کرده است.¹²² بخش خصوصی برای اجتناب از مجازات‌های احتمالی، لطمه به اعتبار و تعهدات و در سرهای ناشی از معامله با جمهوری اسلامی ایران، به پیروی بیش از اندازه از قوانین روی می‌آورند.¹²³ برای اکثر بانک‌ها، حتی سازمان‌های بشردوستانه دارای مجوز نیز سود کافی برای توجیه خطرات تعامل با کشور ایجاد نمی‌کند.

55. در سپتامبر ۲۰۱۹، با قرار گرفتن بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در فهرست خزانه‌داری ایالات متحده برای اتباع خاص منتخب و افراد بلوکه شده به دلیل تأمین مالی گروه‌های خارجی،¹²⁴ در عمل تنها نهاد قادر به تأمین ارز خارجی مورد نیاز برای وارد کردن موارد بشردوستانه متوقف شد. به موازات آن، مقامات ایالات متحده از ایجاد کانالی بشردوستانه در ازای تعهد بانکها برای تقویت ارزیابی بایسته خود خبر دادند.¹²⁵ الزامات تحمیل‌شده بر موسسات مالی برای ارائه اطلاعات مشتریان و نهادهای واسطه و نیز گزارش‌های ماهانه حساب‌های کارگزاران،¹²⁶ این نگرانی را ایجاد می‌کند که بانک‌ها یا از ارائه اطلاعات مورد نیاز خودداری کنند یا ممکن است قادر به انجام این کار نباشند.¹²⁷ به گفته کارشناسان، این اقدام ممکن است مانع دیگری در توانایی خرید مواد غذایی و دارو ایجاد کند.¹²⁸

¹¹⁷ See <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/325772/WHO-MVP-EMP-IAU-2019.07-eng.pdf?ua=1>.

¹¹⁸ See www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1470204518307514?via%3Dihub.

¹¹⁹ See www.icj-cij.org/files/case-related/175/175-20181003-PRE-01-00-EN.pdf.

¹²⁰ See www.icj-cij.org/files/case-related/164/164-20190213-SUM-01-00-EN.pdf; and www.icj-cij.org/files/case-related/164/164-20190215-PRE-01-00-EN.pdf.

¹²¹ See www.state.gov/remarks-to-the-media-3/.

¹²² See www.bourseandbazaar.com/news-1/2019/10/29/us-sanctions-threaten-iranians-right-to-health-hrw.

¹²³ See www.ipinst.org/wp-content/uploads/2019/06/1906_Sanctions-and-Humanitarian-Action.pdf.

¹²⁴ See <https://home.treasury.gov/news/press-releases/sm780>.

¹²⁵ See <https://home.treasury.gov/news/press-releases/sm804>.

¹²⁶ See www.hrw.org/report/2019/10/29/maximum-pressure/us-economic-sanctions-harm-iranians-right-health.

¹²⁷ See www.al-monitor.com/pulse/originals/2019/10/sanctions-us-treasury-inhibit-humanitarian-aid-iran.html; and www.france24.com/en/20191025-us-seeks-data-on-iran-humanitarian-sales.

¹²⁸ See www.al-monitor.com/pulse/originals/2019/10/sanctions-us-treasury-inhibit-humanitarian-aid-iran.html; <https://twitter.com/richardmnephew/status/1187745702585274368?s=11>; and <https://twitter.com/brianoftoole/status/1187744432864579584?s=11>.

56. دبیرکل همچنان نگران است که محدودیت‌های بانکی فعالیت سازمان ملل متحد و عملیات بشردوستانه در جمهوری اسلامی ایران را مختل کرده است. جمعیت هلال احمر ایران تأیید کرده است¹²⁹ که قادر به دریافت کمک‌های مالی خارجی¹³⁰ و یا کمک مالی از فدراسیون بین‌المللی صلیب‌سرخ و هلال احمر،¹³¹ از جمله ۳ میلیون یورو کمک‌های نقدی وعده‌داده‌شده،¹³² نبوده است. این اثر بویژه پس از سیل‌های ماه مارس ۲۰۱۹¹³³ مشهود بود که ۱۰ میلیون نفر را به کمک‌های بشر دوستانه وابسته کرد.¹³⁴ دبیرکل سازمان امور پناهندگی نیروی اظهار داشت: "تحریم‌ها تأثیرات فجیعی بر وضعیت پناهندگان، بر فقیرترین اقشار و بر عملیات بشردوستانه ای که ما برای آسیب پذیرترین افراد انجام می‌دهیم، گذاشته است."¹³⁵ بنا بر گزارش‌ها، این سازمان در متقاعد کردن بانک‌ها برای انتقال وجوه به منظور ادامه فعالیت خود برای حمایت از قربانیان بلایای طبیعی و مهاجران افغان ناموفق بوده است و این وضعیت برنامه‌های این سازمان را در جمهوری اسلامی ایران به خطر انداخته است. در غیاب کانال‌های بانکی، بسیاری از سازمان‌های بشردوستانه به سیستم ناکارآمد حواله متوسل شده‌اند که یک شبکه وجوه ارسالی غیر رسمی با هزینه‌های معامله افزایش یافته است.¹³⁶

57. تحریم‌ها بر تلاش‌های امدادی در سراسر 2019 تأثیر گذاشت که بخشی از آن به دلیل تاخیرهای گزارش شده در اعطای مجوز به سازمان ملل متحد و سایر آژانس‌های بشردوستانه توسط دولت ایالات متحده برای واردات اقلام ضروری بود. اگرچه اغلب نهادهای سازمان ملل متحد تا اکتبر سال 2019 مجوزهای لازم را کسب کرده‌اند، اما اثر ترکیبی تأخیر در فرآیندهای تدارکات بین‌المللی، مشکلات در تجدید کردن حساب‌های داخلی و محدودیت‌های موجود در معاملات مالی، چالش‌های عملیاتی جهت برآورده کردن نیازهای روزافزون مردم ایجاد کرده است. ظرفیت محدود سازمان ملل متحد و شرکای بشردوستانه و اجرایی آن، ارایه خدمات به موقع و با کیفیت برای آسیب پذیرترین افراد، از جمله زنان، کودکان، خانواده‌های کم درآمد، قربانیان بلایای طبیعی، مهاجران و پناهندگان را تحت تأثیر قرار داده است.

58. جمهوری اسلامی ایران همچنان میزبان حدود یک میلیون پناهنده است که عمدتاً از افغانستان هستند، بعلاوه 450 هزار افغانستانی دارای گذرنامه‌های معتبر و ۱/۵ تا ۲ میلیون افغانستانی فاقد مدارک، که 800 هزار نفر از آن‌ها ثبت شده‌اند. بیشتر پناهندگان در شهرهای بزرگ و کوچک در سراسر کشور زندگی می‌کنند و نه در اردوگاه‌ها. همه کودکان فارغ از وضعیت حقوقی خود به سیستم آموزش ملی دسترسی دارند و پناهندگان می‌توانند در نظام ملی بیمه سلامت ثبت‌نام کنند و از خدمات درمانی برخوردار شوند. مشکلات اقتصادی کنونی بر شرایط زندگی پناهندگان در این کشور نیز گذاشته است. حمایت بین‌المللی از طریق کمک‌های بشردوستانه و فرصت‌های اسکان مجدد پناهندگان به شدت کاهش یافته است.

سوم) همکاری با سازوکارهای بین‌المللی حقوق بشر و دفتر کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد

الف) همکاری با نهادهای معاهده ای حقوق بشری

59. دبیرکل، جمهوری اسلامی ایران را تشویق می‌کند گزارش‌های دوره‌ای معوقه از جمله مربوط به میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و کنوانسیون رفع همه اشکال تبعیض نژادی که به ترتیب معوقه از سالهای ۲۰۱۳، ۲۰۱۴ و ۲۰۱۸ هستند را ارایه دهد. در اظهار نظر درباره گزارش حاضر، دولت قصد خود را برای ارسال گزارش‌ها به زودی اعلام کرد. دبیرکل همچنین دولت را به پیروی از سازوکارهای پی‌گیری نهادهای معاهده ای و ارایه اطلاعات درخواست شده درباره اجرای توصیه‌های ارایه‌شده در قسمت نظرات پایانی تشویق می‌کند.

¹²⁹ See <https://mehrnews.com/news/4671262/> (in Farsi).

¹³⁰ See www.reuters.com/article/us-iran-floods-redcrescent/flood-hit-iran-getting-no-financial-aid-from-abroad-due-to-u-s-sanctions-statement-idUSKCN1RJOGY; and www.voanews.com/middle-east/iranian-red-crescent-flood-hit-iran-getting-no-financial-aid-abroad-due-us-sanctions.

¹³¹ See <https://isna.ir/news/98011002883/> (in Farsi).

¹³² See www.irna.ir/news/83393339/ (in Farsi).

¹³³ See www.swissinfo.ch/eng/reuters/president-rouhani-inspects-flood-damage-in-northern-iran/44855208.

¹³⁴ See www.nrc.no/news/2019/august2/aid-work-in-iran-at-risk-due-to-u.s.-sanctions/.

¹³⁵ See www.nrc.no/news/2019/august2/aid-work-in-iran-at-risk-due-to-u.s.-sanctions/; and www.nrc.no/opinions-all/in-trump-iran-showdown-afghan-refugees-are-neglected-but-devastating-collateral-damage/.

¹³⁶ See www.hrw.org/report/2019/10/29/maximum-pressure/us-economic-sanctions-harm-iranians-right-health.

(ب) همکاری با بررسی دوره‌ای جهانی

60. هیاتی عالی‌رتبه از جمهوری اسلامی ایران، به سرپرستی دبیر ستاد حقوق بشر، محمد جواد لاریجانی، در گفتگوی تعاملی این کشور در زمینه چرخه سوم روند بازبینی دوره‌ای جهانی در ۸ نوامبر ۲۰۱۹ شرکت کرد. دبیرکل از تعامل فعال جمهوری اسلامی ایران با این فرآیند، از جمله ارائه گزارش ملی در زمینه اجرای توصیه‌ها از چرخه دوم بررسی، استقبال کرد. در طول این بررسی، ۳۲۹ توصیه در مورد جمهوری اسلامی ایران صادر شده است. دبیرکل، دولت را تشویق می‌کند این توصیه‌ها را با توجه به پذیرش و اجرای آن‌ها، به طور کامل بررسی کند و در صورت نیاز از سازمان ملل متحد برای تسهیل اجرای آن کمک‌های فنی درخواست نماید.

(پ) همکاری با رویه‌های ویژه

61. شورای حقوق بشر با تصویب قطعنامه 40/18 در ماه مارس 2019، مأموریت گزارشگر ویژه حقوق بشر در امور جمهوری اسلامی ایران را تمدید کرد. دبیرکل، دولت را به گفتگوی سازنده با گزارشگر ویژه و دعوت از او برای بازدید از کشور ترغیب می‌کند.

62. در ماه مه ۲۰۱۷، دولت از گزارشگر ویژه حق دسترسی به غذا، گزارشگر ویژه برای حق هر فرد به بالاترین استانداردهای سلامت جسمی و روانی و گزارشگر ویژه تأثیرات منفی اقدامات قهری یکجانبه بر بهره‌مندی از حقوق بشر، برای بازدید از جمهوری اسلامی ایران دعوت کرد.

63. در فاصله 1 ژانویه تا ۱۴ نوامبر ۲۰۱۹، عهده‌داران مأموریت رویه‌های ویژه ۸ بیانیه عمومی و ۱۳ مکاتبه در رابطه با وضعیت حقوق بشر در جمهوری اسلامی ایران صادر کردند. دولت به چهار مکاتبه پاسخ داده است.¹³⁷

(ت) همکاری با دفتر کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد

64. دبیرکل از تقویت تعامل و گفتگوها بین دولت جمهوری اسلامی ایران و کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد در زمینه مسایل حقوق بشر استقبال می‌کند و دولت را به ادامه و تقویت تعامل با این نهاد در زمینه همکاری‌های فنی تشویق می‌کند.

65. دفتر اجرایی دبیرکل و کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد در چندین مورد نگرانی خود را در مورد وضعیت کودکان بزه‌کار در معرض خطر قریب الوقوع اعدام با دولت مطرح کرده است و کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد در پی تعامل فعال با مقامات در زمینه دادرسی نوجوانان است.

(چهارم) توصیه‌ها

66. براساس گزارش حاضر، دبیرکل توصیه‌های مندرج در زیر را ارائه می‌دهد. دبیرکل:

(الف) از دولت می‌خواهد مجازات اعدام را لغو کند، اجرای احکام اعدام صادره را سریعاً به تعویق بیندازد، اعدام مجرمین کودک را در هر شرایطی منع کند و احکام صادره برای کودکان را تخفیف دهد.

(ب) از دولت می‌خواهد رعایت نظام‌مند استانداردهای بین‌المللی برای دادرسی عادلانه، به خصوص دسترسی همه متهمین، از جمله متهمین به اقدام علیه امنیت داخلی و خارجی نظام، به وکیلان مدافع منتخب خود در طول مرحله تحقیق مقدماتی و تمام مراحل بعدی روند قضایی را تضمین کند؛

(پ) از دولت می‌خواهد قوانینی را که کاربرد شکنجه و خشونت به عنوان شکلی از مجازات را مجاز می‌شمارد، لغو کند و تضمین کند نهادهای مستقل و بی‌طرف، تحقیقات سریع، کامل و مؤثر در مورد کشته شدگان در بازداشتگاه‌ها و گزارشات شکنجه یا سایر بدرفتاری‌ها انجام دهند و این‌که مرتکبین جوابگوی اعمال خود باشند.

¹³⁷ See IRN 1/2019; IRN 4/2019; IRN 5/2019; IRN 7/2019; IRN 8/2019. Communications available from <https://spcommreports.ohchr.org/Tmsearch/TMDocuments>.

(ت) مشکلات اقتصادی و مالی جمهوری اسلامی ایران را مورد توجه قرار می دهد و ترغیب می کند تمامی تدابیر لازم جهت تضمین اجرای موثر اقداماتی نظیر معافیت های بشردوستانه برای به حداقل رساندن پیامدهای نامطلوب تحریم ها و تاثیر آن ها بر حقوق انسانی اتخاذ شود؛

(ث) از دولت می خواهد تضمین کند مدافعان حقوق بشر، وکلا، روزنامه نگاران، نویسندگان، فعالان حقوق کارگری، هنرمندان و فعالان محیط زیست بتوانند بدون ترس از آزار، دستگیری، حبس و پیگرد قانونی، نقش خود را ایمن و آزادانه ایفا کنند و تمام افرادی را که از آزادی عقیده و بیان، اجتماعات مسالمت آمیز و حق مطالبه جمعی حقوق صنفی به طور قانونی و صلح آمیز استفاده کرده اند آزاد کند؛

(ج) از دولت می خواهد قوانینی را که موجب جرم انگاری یا تحدید ناروای آزادی بیان در فضای مجازی شود را لغو کند و تضمین نماید محتوای آنلاین تنها به موجب تصمیم یک مرجع قضایی مستقل و بی طرف و پس از طی شدن رویه های مقرر محدود شده است و این که مقرراتی که امکان نظارت یا مسدود کردن محتوا را فراهم می کند یا ناقض حق حفظ حریم خصوصی است را ابطال نماید؛

(چ) از دولت می خواهد اقدامات عملی بیشتری را هم در قانونگذاری و هم در عمل برای از بین بردن تمامی اشکال تبعیض و سایر موارد نقض حقوق انسانی زنان و دختران، مطابق با معیارهای بین المللی انجام دهد، تمام اقدامات لازم را برای پیشبرد مشارکت برابر آنان در زندگی عمومی انجام دهد و حفظ حقوق مدافعان حقوق زنان را تضمین کند.

(ح) اتخاذ سیاست هایی برای رفع علل اساسی ازدواج کودکان را ترغیب می کند.

(خ) از دولت می خواهد از حقوق کلیه افراد متعلق به اقلیتهای قومی و مذهبی حمایت کند، همه اشکال تبعیض علیه آن ها را رفع نماید و فوراً و بدون قید و شرط همه کسانی را که به خاطر استفاده از حق آزادی مذهب یا عقیده به حبس محکوم شده اند آزاد کند؛

(د) دولت را فرا می خواند میثاق های بین المللی زیر را تصویب کند: کنوانسیون حذف همه اشکال تبعیض علیه زنان، کنوانسیون منع شکنجه و سایر رفتارها یا مجازات های ظالمانه، غیر انسانی یا تحقیر آمیز، دومین پروتکل اختیاری به میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، کنوانسیون بین المللی حمایت از همه افراد در برابر ناپدید شدن اجباری، کنوانسیون بین المللی حمایت از حقوق همه کارگران مهاجر و اعضای خانواده های آنان، مقاله نامه آزادی انجمن و حق تشکل ۱۹۴۹ (شماره ۸۷)، و مقاله نامه حق تشکیل سازمان و مذاکره جمعی 1949 (شماره 98) سازمان بین المللی کار؛

(ذ) جمهوری اسلامی ایران را به ارائه گزارش های دوره ای معوقه در راستای تعهدات خود در قبال نهادهای معاهده ای تشویق می کند و از دولت می خواهد توصیه های ارائه شده در نظریات نهایی نهادهای معاهده ای و توصیه های عهده داران ماموریت رویه های ویژه را اجرا کند، اطلاعات پیگیری درخواست شده در مورد اجرای توصیه ها را ارائه دهد و با گزارشگر ویژه امور حقوق بشر در جمهوری اسلامی ایران همکاری نماید.

(ر) دولت را تشویق می کند در پیگیری اجرای همه توصیه های مندرج در گزارش های دبیرکل و سازوکارهای بین المللی حقوق بشر از جمله بررسی جهانی دوره ای، به تعامل سازنده روزافزون با کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد ادامه دهد.